

TECHNOKRACIE V ČESKÝCH ZEMÍCH (1900 - 1950)

Recenze

Technokratismus je jedním ze směrů sociologického a ekonomického myšlení, jenž z pozic technologického determinismu - koncepce, podle níž úroveň rozvoje techniky určuje typ a charakter společnosti, její sociálně-ekonomickou strukturu a úroveň spotřeby - klade důraz na postavení výroby a techniky ve vývoji celé lidské populace. Zformoval se ve dvacátých letech našeho století v USA (zejména z myšlenek T. Veblena), ovlivnil teorii industriální a postindustriální společnosti a manažerismu. Technokracie jako vláda technické inteligence a sociální vrstvy vedoucích pracovníků - nositelů nejvyšší odborné a řídicí (dnes bychom řekli manažerské) kvalifikace, nalezla také značný ohlas, zejména v období let první čs. republiky. Jeho obraz je však u nás stále silně pokřivený: po půl století

byl označován za jeden ze směrů buržoazního sociálně ekonomického myšlení a zatracován pro "popírání historického poslání dělnické třídy a úlohy lidu jako tvůrce dějin" a "otevřené konstruování antagonismu mezi lidmi fyzické a duševní práce, mířící k rozkolu uvnitř vykořisťovaných a utlačovaných mas námezdně pracujících".

Tato skutečnost byla jedním z podnětů pro realizaci několikaletého výzkumného projektu týmem pracovníků Archivu AV ČR a Institutu základů vzdělanosti UK, zaměřeného na otázky technokratických tendencí v českých intelektuálních a politických dějinách první poloviny 20. století. Dílčí výsledky řešení, předložené veřejnosti k diskusi na pracovní konferenci k uvedenému tématu v roce 1998, byly nyní publikovány v obsáhlém sborníku

Technokracie v českých zemích (1900 - 1950). Mapují problematiku technokratických trendů u nás v širokém spektru pohledů: od analýzy pojmu, kořenů a forem technokratických směrů v Československu a v moderních společnostech obecně, přes pohled na jejich institucionalizaci, až ke konkrétním projevům v psychotechnice, eugenice (geneticky a sociologicky podložených snahách o biologické i sociální zušlechťení lidstva a zlepšení jeho genofondu), urbanismu, bytové kultuře či národohospodářství.

Více než desítky našich předních historiků a teoretiků obecných otázek rozvoje vědy a techniky se vyslovuje ke vztahu svět techniků k hodnotám, původním modelům a průkopníkům technokracie v předválečné ČSR, působení technokratů

v Národohospodářském ústavu v letech 1908 až 1951, postoji ekonoma, politika a prvního rektora MU v Brně prof. K. Engliše k technokracii, vzniku Masarykovy akademie práce včetně uplatňování technokratických tendencí a účasti přírodovědců, projevům technokratických tendencí v urbanismu a bytové kultuře 20. a 30. let v českých zemích, postavení eugeniky v díle biologa

a genetika J. Kříženeckého, kulturním a sociálním souvislostem v moderních společnostech aj. Do sborníku byly navíc ještě zařazeny tři dílčí rešerše o dobových výkladech pojmu technokracie, o archivech pramene a literatuře k sledované problematice.

*Bohumil Tesařík
Technokracie v českých zemích (1900 -*

1950). Práce z dějin AV ČR řada A, svazek 6, Studie z dějin techniky, svazek 3. Vydal Archiv Akademie věd ČR a Institutu základů vzdělanosti, společné pracoviště UK a AV ČR, Praha 1999, 1. vyd., 320 stran.